

Kultur Hiriburua

G.B.

Europaren doinuarekin zein hirik dantzatuko

2016an Poloniako hiri bat eta Espainiako Estatuko beste bat Europako Kultur Hiriburu izango dira. Eta hori lortzeko lehian dira Iruñea eta Donostia. Hurbiltzen ari da eguna: irailaren erdialdean Madrilen izango dira komisario europarrak aurre-aukeraketa egiteko. Guk, lehiaketa aitzakia harturik, hiri bakoitzaren kultur eskaintza aztertuko dugu orriotan.

GORKA BEREZIARTUA

ZAILA BAITA irailekoak eman dezakeena igar-tzea. Ez dago kriterio zehatzik. Edo hori ematen du behintzat *El Mundo* egunkariko kultur gehigarriari Sir Robert Scottek aurtengo maiatzean eskaini zion elkarrizketa irakurrita. Bera da Kultur Hiriburutza ematen duen komisioko presidentea eta mokia estutu zuen kazetariak aukeraketa-irizpideez galdetu zion bakoitzean. Zaplana eta zertzena bakarrik eman zituen: proiektuen dimentsio europarra eta herritarren parte-hartzea garrantzitsuak ei dira. Beste argibiderik ez, oraingoaz. Klaro

dagoena zera da: iraileko aurre-hautapenean Espainiako Estatuko hamasei hautagaietatik lauzpabostek bakarrik jarraituko dutela aurre-ra, eta horiek, urtebete barru, komisarioen bisita izango dutela. Jokoan dira hautagaitzak bultzatzeko gastatutako sosak; eta esperantza da, irabaziz gero, turismoarekin kontuak berdindu ez ezik alozak egingo dituela garaileak. Baina horiek aurreragokoak dira. Momentuz ikus dezagun zer daukaten eskaintzeko Donostiak eta Iruñeak, Mikel Iturriaren eta Patxi Larrioren analisisen arabera. ■

Donostia 2016ko Europako Kultur Hiriburu izateko hautagaitza 2008an aurkeztu zuten.

Donostia 2016ari begira Donostia 2010etik

MIKEL ITURRIA

*“Zenbakeiek balio dute soilik
eta artea leiren mundukoa da...”*
Anari

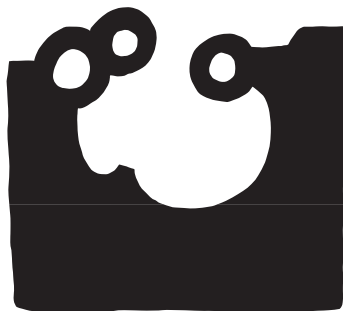
2006KO MAIATZEAN Donostiaren kultur proiektu handiak zeintzuk ziren ezagutzera emateko jardunaldiak antolatu zituen Udalak San Telmo Museoan. Bertan aurkeztu ziren Victoria Eugenia Antzokia, San Telmo Museoa eta Tabakalera. Victoria Eugenia 2007ko martxoan inauguratu zen. San Telmo datorren urtean inauguratuko da, udal hauteskundeak baino arinago. Tabakalera, berriz, ez dakigu noiz inauguratuko den.

2008an erabaki zuen Donostiak 2016ko Europako Kultur Hiriburu izateko hautagaitza aurkeztuko zuela. Harkaitz Canok zera esan zuen aurkezpen ekitaldian, besteak beste: “Asko hitz egiten da aurrerabideaz, baina gutxi albora egiteak dituen abantailez. Eta

kulturaren funtzioa, beharbada, alboan dago eta ez aurrean: ez litzateke txarra noizean behin, xakeko zaldia bezala, aldi berean aurrera eta albo batera mugitzeko gaitasuna izatea”.

Begira dezagun, beraz, alboetara. Donostiako ordezkariak Madrilgo Kultura Ministeriora 2016ko hautagaitza aurkeztera joan ziren egunean, 2010eko uztailaren 9an, Udalak DOKAko (Donostiako Kafe Antzokia) soinu-ekipoa zigilatu zuela jakin genuen. Dirudienez, ekainaren 23an, gaueko 23:00ak pasata, behar zuena baino ozenago zegoen aretoko musika.

Diego Manriquek *El País* egunkarian idatzitako *La ciudad bajo asedio* (Setiatutako hiria) zutabeaz akordatu nintzen berehala. Madrilgo Udalak zuzeneko musika programatzen zuten aretoei zer nolako *laguntzak* ematen zizkien aipatzen zuen Manriquek. Garai hartan bertan arazoak izan zituen Bil-

SAN SEBASTIAN
DONOSTIA 2016

boko Kafe Antzokiak. Argigarriak kazetariaren hitzak: “Askok uste dugu rocka, jazza eta antzeko musikek tamaina txikiko edo ertaineko aretoak behar dituztela, lasaitasun giroan talde edo bakarlariekin gozatzeko tokiak, kopa eskuan dugarik, inolako eserlekuri lotu gabe. Ekimen pribatuko lokalak, udalaren *ulermen*a merezi dutenak, baita gehiago ere (salbuespen fiskalak?). Edozein hiriko kultur ehunaren zati dira eta zaindu beharko lirateke, ez jazarri. Eta jazarpena egon, bada-go: adibidez, Madrilgo udaltzainen astakeria hori, DJen poltsak arakutzen disko piraten bila!”.

1980ko hamarkadan herritarrek ez zuten nahikoa azpiegitura gustuko arte-adierazpena ezagutzera emateko, baina gogo eta beharra baliabideen gainetik jartzen direnean, nahikoak dira zuk nahi duzuna egitera hurbiltzeko. Duela hoge urte musikak pisu ederra zuen gure aisialdian (orain aisialdian, lanean, kafetegietan, dendetan, *full time*), baina Kaki Arkarazok duela gutxi eginiko elkarrizketa batean esan bezala, lau kanta ziren behin eta berriz errepikatzen genituenak.

Donostia Kulturak 2009an ia 26 milioi euroko aurrekontua izan zuen. 180.000 biztanle dituen hiri batentzat ez da kopuru eskasa. Aparte utzi behar dira Zinemaldia, Musika Hamabostaldia, Kursaal-eko hainbat kultur ekitaldi, eta abar.

2010-2011 epean Aieten eta Intxaurrendon beste bi kultur etxe zabalduko dira. Aietekoa espezializatua egongo da giza eskubi-deen alorrean eta bertan izango du egoitza gai horiei buruzko institutu batek. Intxaurrendokoa, berriz, Gasteizko zentro zibiko bidetik doa. Kiroldegia integratua izango du. Ahaztu gabe San Telmo Museoak ere atek berrir irekiko dituela 2011n.

2009-2020 eperako proiektua aurkeztu omen du 2016ko hautagaitza donostiarrak. 89 milioi euroko aurrekontua, prentsan irakurri dugunez. Horietarik, 40 milioi 2016ko urtean bertan gastatzekoak. Diru asko da, bai, baina erreparatuz gero beste zenbait konturi, ez da hainbesterako. 4.920 milioi euro aurreikusi dituzte AHT, metroa eta autobus geltokia garatzeko. Donostiako bigarren errepide gerrikoak, berriz, 300 milioitik gorako kostua izan du.

Donostiako kultur adierazpen erraldoienak (Aste Nagusia, Zinemaldia, Jazzaldia) turismoa erakartzeko sortu zituzten XX. mendearen bigarren zatian. Bilboko Guggenheim Museoa Euskal Herriko erakundetako

ekonomia sailek bultzatutako proiektua izan zen. Okerrena da Kultura sailetako dirua jaten duela.

Irailaren amaieran U2 taldeak kontzertua eskainiko du Donostiako Anoeta Estadioan. Erakundeek, Foru Aldundiak eta Udalak, seguru emango diotela laguntzaren bat kontzertu sustatzaileari. Kultura aurrekontuak hustu beharrean, hobe da hori sartzeari turismoa erakartzeko partidetan.

2006ko jardunaldietan, Josep Ramonedak esan zuen publikotasunaren kudeaketaz ari garelarik legitimitate demokratikoa dela hierarkiaren lehen mailan jarri behar dena. Bartzelonako Kultura Garaikideko Zentroko (CCCB) zuzendariak hori nola ulertzen zuen interesatzen zait. Berak ondo baino hobeto zekien kargutik kentzeko eskubide osoa zutela politikariak, baina bera karguan zegoen bitartean haiek ezin zutela muturra sartu bere eremuan. Abantaila bat zuela aitortu zuen Ramonedak, Diputa-

zioa baita patronorik handiena eta berau eguneko tentsio politikotik at omen dago Bartzelonan.

Horixe da azken urte hauetan gehien aldatu dena eta, Joxan Muñozek Tabakalera utzi zuenean, egoera ondo baino hobeto laburbildu zuen bi esalditan Xabier Erkiziak: “Harri-garria da politikariak kultura kudeatzaile lanean ikustea. Horrela funtzionatzen dugu hemen”.

Disney, Guggenheim eta beste hainbat korporazio nagusi diren iji-aja urteak bizitzeari tokatu zaigu. Munduko biztanle guztientzako nahikoa baliabide ez eta fribolitarea da nagusi eremu serioetan ere. Okerragoa da garai postmoderno hauetan dugun memoria eza. Normala da hein batean, gure begi aurrean zenbat informazio pasatzen den kontuan hartuz gero. Batzuetan badirudi krisia etorri dela poetaren udaberria bezala, inork jakin eta konturatu gabe. Eta hori ez da oso normala. Agintariak ondo baino hobeto jakin beharko lukete krisia izan dela gure egoera naturala.

Buka dezagun Harkaitz Canok 2008ko maiatzean esandako beste hitz batzuekin: “Zer da baina, askotan ahoa betetzen digun delako *kultura* hori? Kaosa argiago ikusteko gaitasuna? Plazera besterik ez, plazererako bidea erraztu eta plazera ematen duena? Gure destinoaren kodea deskodetzeko era bat? Sineskeria estetikoak? Agian arrazoi zuen Roberto Bolaño, eta kultura flotadore bat besterik ez da. Ez da hain gutxi ere”. ■

Lau zutabetan oinarritzen da Iruñearen hautagaitza. Festa hiria izatea –Sanferminak, alegia– da horietako bat.

Hautagaitza berde hitza

PATXI LARRION

“PRAKTIKA KULTURALEK egiten gaituzte pertsona”, Antton Lukuk *Euskal kultura?* izenburuko saiakeraren kariatara esana. Nekez asmatuko genuke kultur neurgailurik, baina horrelakorik balego, nor da kultuago, entzute handiko orkestra bateko abonatu ala bere auzoan antzerki taldean ari dena? Galderari ez zaio demagogiarik falta, baina egungo panorama ikusirik ezin esan galdera hori egitea zilegia ez denik.

Kulturatzat, maiz kultura jaso-tzat, hartzen ditugun hainbat jardueraz ari zen Luku saiakera horretan. Jarduera horiek negoziotik dute asko, izan ere kulturaren diruak azpiegituren eta propagandaren zerbitzura egon ohi dira. Zenbat eraikin (kultur etxe, areto, gune) ordaindu dira Kultura Sailaren diruekin? Bestalde, agintariak propagandarako tresna gisa

baliatu ohi dute kultura. Europako Kultur Hiriburua izateko lehiaketak kulturatik ba ote duen galdetu beharko genioke gure buruari, kultura hitzaren moztasun azpian negozio eta propaganda politikoa agertzen direla ezaguturik.

Kritikak kritika, lehiaketa bat dugu hizpide, eta izendapena lortzeko Iruñeko Udalak egin duen lana aztergaia. Pamplona 2016 hautagaitzarenak baditu bere alde onak. Batetik, egokiera honek Nafarroako hiriburuaren eskaintza kulturala aztertzeak aukera eman digu eta bestetik, gure agintariak, kasu honetan Iruñeko Udalak zuzentzen dutenek, kulturaz duten ikuspegia eza-gutu dugu, lanbide horretan hautagaitza publizitatezko erabili dituzten irudiek berebiko garrantzia dute. Hona egunotan Iruñeko karrikak edertzen eta hautagaitza publizita-

tzen erabili dituzten irudiak: Sanfermin, Santiago bidea irudikatzen duen gurutzea, Goia-ren San Adriango markesa margolana, biolin bat (Sarasaterena?), Oteizaren eskultura bat eta kiliki bat.

Irudiak bezainbeste hiri definitzeko erabili dituzten leloak zuzentzen gaituztenen ikuspegiaz mintzo zaizkigu. Hiri Artistikoa, hiri berdea, kultur hiri eta festa hiri dira gure agintarien iritziz Nafarroako hiriburua ezaugarritzen dutenak.

HIRI ARTISTIKOA. Inork esanen digu alferrik ari garela Gaztelu Plazako aparkalekuaren obrarekin galdu zen ondarea gogora ekartzean. Interesa duenak eskura dauka, *Plaza del Castillo. Pamplona-Iruña, 2000-2003. Gazteluko Plaza Aldeko Plataforma. Una lección de democracia ciudadana frente a la destrucción de 2.000 años de Patrimonio* liburua. Beti ere, Gaztelu Plazakoak ez dira alde zahar zabal honetan aurkitutako aztarna bakarrak. Udalak jarraitu du hirigunea zulatzen. Azken urteotan egin diren aurkikuntzekin era birtualean berregin daiteke hiri zaharra, mendez mende berregin ere. Menturaz ez da soluziobide ramegantee-na izanen, baina hainbat tokitan gisa horretan

Ezinbestekoa da erakundeen eta gizartearen arteko elkarlana. Baina nekez gertatuko da hori, erakundeek kultur-taldeentzat eta bereziki sormenarentzat bideratu ohi duten dirua hautagaitza baten sostengurako desbideratzen badute

erabiltzen dira teknologia berriak. Ziur aski alde zaharraren zabala da hiri artistikoaren ondarerik preziatuena eta horri ez zaio garrantzirik ematen. Europan gutxi izanen dira Iruñearen tamainako hiriak horren alde zahar handiarekin, eta eszenatoki hori ez dugu behar bezala erabiltzen. Hor dugu gure benetako erakustazoka.

KULTUR HIRIA. Katedrala da Iruñean turista gehien biltzen duen monumentua, ondoko eraikinean Kultura eta Turismo Sailaren egoitza dago, eta eraikinaren aurrealdean zenbait oihai handi zintzilikatu dituzte, bertan Nafarroako Gobernuak datozen hilabeteetarako antolatu dituen ekitaldiak publikizatzen dira. Murtziako turistek ere beldur gutxi liokete Iruñeko hautagaitzari, oihalen edukiari erreparatuz gero. Inork esanen du Gobernu ez, Udala dela hautagaia, beti ere, Gobernuaren

Dive Tarpoon
urpekaritza

Kirol portua, A7 lokala
48992 GETXO (Bizkaia)
Tel / Faxe: 94 4912577
divetarpooon@euskalnet.net
www.divetarpooon.com

eta Udalaren arteko muga lausoa da afera honetan, eta Kultura Saila hautagaitzaren zerbitzura ari da.

Gurean, euskara kultura baino likarbidea duzu. Iruñeak hautagaitza aurkeztu eta berehala betiko kritika jaso zen, euskara zokoraturik agertzen zen Pamplona 2016 hautagaitzaren propagandan. Diseinua izan zen euskara ezkutatzearen argudioa, Pamplona behar zuen, Iruñeak traba egiten baitzuen 16 zenbakia eta Pamplona hitza erabiltzean, Iruñea proposatu zuen diseinatzaile euskaldun batek. Kritika eta errekurtsioen ondoren, euskara nolabaiteko maiztasunez ageri da hautagaitzaren kanpaina, beti ere, Iruñeko Udalak berezkoa duen estiloan. Euskarazko testuak gris argian agertzen dira Iruñeko euskarri orotan, berebiziko esfortzua egin behar da Udalaren iragar-ki-taula, liburuxka, kartelak eta argibideak irakurtzeko tenorean, Nafarroako okulistek aspaldi ohartarazi ziguten, hamarretik bederatzik euskara ikastea gomendatzen dute, euskaraz irakurtzeak ikusmena hobetzen baitu.

HIRI BERDEA. Horiak inguratzen du Iruñea, baina hiria berdea da, parkeak eta Arga ibaiaren ingurua horren erakusgarri. Urdina kosta ahala kosta sartu badute ere, berdea izan da urteetan Iruñeko Udalaren kolorea eta propaganda ikusirik badirudi berreskuratu dutela hautagaitza honetarako. Berdeaz ari garelarik ezin ahortzi hiri berdearen bihotza, Arantzadi. Argako meandroa da kanpotarrari atentzio gehien deitzen diona, hiriaren erdian, alde zaharretik aski hurbil nekazaritza. Dena ez da baratzea Arantzadin, baina berdea da nagusi. Baina egungo Arantzadik iraungitze data dauka, krisiak atzeratu du Udalaren egitasmoa, bertan parke bat egin nahi du, eta egitasmoaren arabera eraikin handiak ez dira desagertuko, mehatxupean direnak Arantzadiko baratzeak eta baserriak dira. Bada, hona gonbita irakurle, bizkor ibili inguru bakar hau ezagutu nahi baduzu.

FESTA HIRIA. Gure agintarien aburuz, zezenak eta horren ingurukoak nafar guztien ondarea dira. Sanferminen Museoa izan da hautagaitzaren perla, egun perla harri bat besterik ez da, krisi ekonomikoak guztiz baldintzatu du museoaren eraikitzea. Kronista eza- gun batek aspaldi ohartarazi zigun museoaren zentzugabekeria, nori bururatu zaio Sanferminak museo batean kaiolatzea? Ausartak izan gaitezen, egin dezagun parke tematiko bat, Iruñea hegoaldean, konparazio batera, Arizabalagan Sanferminen Hiria eraiki, ber-

2002koa da goiko argazkia, Gaztelu Plazako obren gordinean atera zen. Ondare artistikoari kalte handia eragin zioten lan haiek. Alde zaharra da Iruñeak erakusteko dauzkan txokoen artean kultur ikuspuntutik interesgarrienetako... baita probetxu gutxien atera zaiona ere.

tan uztailaren 6tik 14ra gertatzen dena urte osoan egunero berrituko da, parke tematikoa uztailaren 5ean itxi eta 15ean zabaldu. Astakeria dirudi, baina azken urteotan Sanfermin- nek izan duten bilakaera eta erabilera ikusirik, ez dirudi horren ideia txorora denik.

TORUN. Poloniako hiri hori ere Kultur Hiria izateko hautagaia da, horra kasualitatea, Polonia katolikoa aukeratu dugu bidelagun. Torun eta Iruñea elkarrekin ari dira kanpaina. Bi urte igaro dira zenbait zinegotzik Kopernikoren sorlekura egindako bisitatik. Zinegotzi horietako zenbaitzuk Torun hiriko jendearen parte-hartzea azpimarratu zuten, nonbait ezaguna zuten gurean zeinen kilikagarria gertatu den kanpaina.

BALANTZEA. Ez da erraza jakiten zenbat diru gastu den hautagaitza sustengatzen, garbi dago kulturarako zuzenduriko hainbat diru 2016koaren zerbitzura jarri dela, bestalde Udalarekin hitzarmena duen elkarte eta talde orok nahitaez publizitatu behar du hautagaitza, logoaren bitartez. Adituek diotenez, ezinbestekoa da erakundeek eta gizartearen arteko elkarlana kulturaren alorrean. Baina nekez gertatuko da hori, erakundeek kultur- taldeentzat eta bereziki sormenarentzat bideratu ohi duten dirua hautagaitza baten sostengurako desbideratzen badute.

Iruñea inoiz abangoardiaren erdigunea izan zen, 1971 Topaketak lekuko, *encuentros* hitza da topaketa horien espiritutik hautagaitzak berreskuratu duen gauza bakarra.

Hautagaitzaren lehiaketarena pasako da, zezenak Iruñeko karriketatik pasatzen diren bezalatsu, inoiz, adarkadaren bat emanez.

Bizkitartean, hiri honen negu luzeko igande gauetan, karrikak hutsik direlarik, Toki Lezan biltzen den bakarlari taldearen emanaldiaz gozatuko dugu. Noiz arte? ■